

ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΚΑΚΟΔΟΞΟΥ
ΠΕΡΙ
ΤΗΣ ΘΕΟΤΗΤΟΣ ΤΟΥ ΟΝΟΜΑΤΟΣ
ΙΗΣΟΥΣ
ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

Ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ Ἀλήθειᾳ δημοσιεύθησαν ἵδη τὰ σχετικὰ ἐπίσημα ἐγγράφα, δι' ὧν ῥητῶς καταδικάσθη ὑπὸ τῆς καθ' ἡμᾶς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ὡς ἀσύστατος καὶ αἰρετικὴ ἢ ἀναφανείσα πρὸ τινος ἐν Ρωσίᾳ καὶ ἐκείθεν εἰς Ἅγιον Ὅρος, μεταξὺ ἰδίᾳ τῶν ῥώσων μοναχῶν, διαδοθεῖσα καινοφανῆς διδασκαλία περὶ τοῦ ὀνόματος «Ἰησοῦς» ὡς ὄντος δάθεν αὐτοῦ τοῦ Ἰησοῦ καὶ Θεοῦ.

Κατωτέρω δημοσιεύομεν ἐν μεταφράσει καὶ τὴν σχετικὴν ἀπόφασιν τῆς Ἀγιωτάτης Διοικούσης Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας, δι' ἧς ἐπίσης ἡ διδασκαλία αὕτη ἀποκρούεται καὶ καταδικάζεται ὡς πεπλανημένη καὶ αἰρετικὴ, μετὰ λεπτομεροῦς ἀναιρέσεως πάντων τῶν πεπλανημένως πρὸς ὑποστήριξιν αὐτῆς ὑπὸ τῶν ὁπαδῶν αὐτῆς προσαγομένων ἐπιχειρημάτων.

Ἡ ἀπόφασις αὕτη τῆς Ρωσικῆς Συνόδου ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ ἐπισήμῳ ὄργάνῳ αὐτῆς, ταῖς «Ἐκκλησιαστικαῖς Εἰδήσεσι» (φύλλ. 18 Μαΐου ἐ. ἔ), ἀπευθύνεται δὲ πρὸς πάσας τὰς ἐν Ρωσίᾳ ἰ Μονάς. Ἐν τῷ αὐτῷ φύλλῳ τῶν «Ἐκκλησιαστικῶν Εἰδήσεων» δημοσιεύονται ἐπίσης καὶ τρεῖς ἐκθέσεις, ἐφ' ὧν ἐβασίσθη ἡ ἀπόφασις τῆς Συνόδου, ἀξίαι καὶ αὗται ἰδιαιτέρας προσοχῆς καὶ μελέτης διὰ τὴν λεπτομερῆ καὶ ἐμβριθῆ ἐξέτασιν τοῦ ζητήματος. Ἡ μία ἐξ αὐτῶν ἐστὶ συντεταγμένη ὑπὸ τοῦ πανιερ. ἀρχιεπισκόπου πρώην Βολόγδης κ. Νίκωνος, τοῦ πρὸ τινος ἐνταῦθα ἀφικομένου καὶ ἐντεῦθεν εἰς Ἅγιον Ὅρος μεταδάντος, ἡ δευτέρα ὑπὸ τοῦ πανιερωτάτου ἀρχιεπισκόπου Βολίνης κ. Ἀντωνίου (ἀμφοτέρων τούτων μελῶν τῆς Συνόδου), καὶ ἡ τρίτη ὑπὸ τοῦ ἐκ τῶν συντακτῶν τῶν «Ἐκκλησιαστικῶν Εἰδήσεων» καὶ καθηγητοῦ κ. Σ. Τρόϊτσκη.

Ἐλέφ Θεῶ, Ἡ Ἀγιωτάτη Διοικουσα Σύνοδος πάσης Ρωσίας τοῖς πανευτίμοις ἀδελφοῖς τοῖς ἐν τῇ μοναχικῇ πολιτείᾳ ἐνασκειμένοις, χάρις ἡμῖν καὶ εὐχήνη παρὰ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ πληθυνθεῖν.

Ἡ ἀναφανείσα τελευταίως καὶ πολλοὺς τῶν ὀρθόδοξων, μοναχῶν τε καὶ λαϊκῶν, ταραξασα διδασκαλία τοῦ μεγαλοσχήμου μοναχοῦ Ἰλαρίωνος περὶ τοῦ γλυκυτάτου ὀνόματος τοῦ Κυρίου «Ἰησοῦς» ἐγένετο θέμα

ἐπιμελοῦς ἐξετάσεως ἐν τῇ ἀγιωτάτῃ Συνόδῳ. Χάριν τῆς δυνατῆς ἀμεροληψίας ἡ ἀγιωτάτη Σύνοδος ἠμερῶσατο τρεῖς ἐκθέσεις (ἐπισυναπτομένας ἅδε) συνταχθεῖσας κειωρισμένως ἀπ' ἀλλήλων, καὶ μετὰ ἐπαρκῆ διάσκεψιν ὁμοφώνως ἀπεδέξατο τὰ τελειωτικὰ συμπεράσματα τῶν ἐκθέσεων τούτων, τοσοῦτ' ἄλλο ὅσα τὰ συμπεράσματα ταῦτα καθ' ὁλοκληρίαν συμπιπτουσι καὶ πρὸς τὰς κρίσεις τῶν ἐλλήνων θεολόγων τῆς νήσου Χάλκης καὶ τὴν ἀπόφασιν τοῦ παναγιωτάτου οἰκουμενικοῦ πατριάρχου καὶ τῆς Συνόδου αὐτοῦ. Χωρὶς νὰ εἰσέλθῃ ἐνταῦθα εἰς λεπτομερῆ ἐκθέσεων τῆς καινοφανοῦς διδασκαλίας καὶ πασῶν τῶν ἀποδείξεων τοῦ ἀντορθοδόξου αὐτῆς (οἱ ἐπιθυμοῦντες δύνανται νὰ ἀναγνώσῃσι τὰς λεπτομερεῖας ταύτας ἐν ταῖς συνημμέναις ἐκθέσεσιν), ἡ ἀγιωτάτη Σύνοδος θεωρεῖ ἐπαρκῆς νὰ ὑποδείξῃ ἐνταῦθα ἀπλῶς τὰ κυριώτερα καὶ οὐσιωδέστερα, τὸ μὲν τῆς διδασκαλίας τοῦ πατρὸς Ἰλαρίωνος, ὡς αὕτη ἐκτίθεται ἐν τῷ βιβλίῳ «Ἐπὶ τῶν ὀρέων τοῦ Καυκάσου», τὸ δὲ τῶν θεωριῶν τῶν ἐν Ἅγιῳ Ὅρει ὁπαδῶν αὐτοῦ, ὡς αὗται ἐξεφράσθησαν ἐν τῇ «Ἀπολογίᾳ» τοῦ μεγαλοσχήμου ἱερομονάχου Ἀντωνίου (Βουλατόβιτς) καὶ ἐν διαφόροις ἐκκλήσεσι καὶ φυλλαδίοις ἀποστελλομένοις ἐξ Ἁγίου Ὁρους (ἐξ ὧν τινες ἐξ ὀνόματος τοῦ «Συνδέσμου τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαήλ»).

Καὶ ὅσον μὲν ἀφορᾷ, πρῶτον πάντων, εἰς τὸ βιβλίον «Ἐπὶ τῶν ὀρέων τοῦ Καυκάσου», τοῦτο ἔτυχεν ἰκανῶς εὐρείας διαδόσεως μεταξὺ τῶν μοναζόντων καὶ ἐγένετο δεκτὸν συμπαιῶς. Καὶ οὐδόλως φημιστὸν, διότι τὸ βιβλίον τοῦτο ἀντικείμενον ἑαυτοῦ ἔχει τὸν πολῦτιμον θησαυρὸν τῶν ἀσκητῶν «τὴν νοερὰν ἀσκησίν», ἐπιβεβαιῶν τὴν ἀνάγκην τῆς ἀσκήσεως ταύτης, ἥτις ἐνίοτε παραμελεῖται ὑπὸ τῶν μοναχῶν τῆς ἐποχῆς ἡμῶν, δίδει σαφῆ ἐκφρασίαν εἰς πολλὰ, τὰ ὁποῖα αἰσθάνονται ἐσωτερικῶς ἐν τῇ περὶ οἱ ἀσκηταί, ἀλλ' ἐν εἰδει ἀσαφῶν προαισθήσεων καὶ εἰκασιῶν. Ἀμερόληπτος κρίσις περὶ τοσοῦτον ἐπιθυμητοῦ βιβλίου, πολλῶν δὲ μᾶλλον κατάκρισις αὐτοῦ, παρατηρουμένων τῶν ἐλλείψεων αὐτοῦ, ἦτο οὐχὶ εὐχερῆς, διότι πᾶς τις εἰκότως συνείχετο ὑπὸ φόβου μήπως κατακρίνων τὰς ἐλλείψεις τοῦ βιβλίου, ἐπιρροίῃ σκιᾶν ἀποδοκιμασίας καὶ ἐπὶ τῶν ἱερῶν αὐτῶν ἀληθειῶν, πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ὁπαδῶν τὸ βιβλίον τοῦτο ἐξεδόθη. Παρὰ πάντα ὅμως ταῦτα ἀπὸ τῆς πρώτης ἐκδόσεως τὸ βιβλίον τοῦτο εἰς πολλοὺς ἐμπείρους ἐν τῷ πνευματικῷ βίῳ ἐφάνη ἀμφίβολον. Τῇ ἀγιωτάτῃ Συνόδῳ γνωστῆ, λόγου χίρις, ἐστὶ μία ἐκ τῶν διασῆμων ἡμετέρων κατὰ τὰ βόρεια μέρη τοῦ Κράτους μονῶν, ἐνθα ἡ ἀνάγνωσις τοῦ βιβλίου «Ἐπὶ τῶν ὀρέων τοῦ Καυκάσου» ἀπηγορεύθη ὑπὸ τῶν γερόντων. Εἰς τὴν ὅμως συνίσταται ἡ πλάνη τοῦ πατρὸς Ἰλαρίωνος;

Συνίσταται αὕτη εἰς τοῦτο· ὅτι ὁ πατὴρ Ἰαριῶν μὴ ἀρκούμενος εἰς τὴν περιγραφὴν τῆς νοερᾶς ἀσκήσεως, τῶν πνευματικῶν αὐτῆς καρπῶν, τῆς ἀναγκαιότητος αὐτῆς πρὸς σωτηρίαν κτλ. ὑπέκυψεν εἰς τὸν πειρασμὸν νὰ δώσῃ ἰδίαν οἰονεὶ φιλοσοφικὴν ἐπεξηγήσιν διατί εἶναι οὕτω σωτηριώδης ἡ προσευχὴ τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἐπιλαθόμενος τῆς χειραγωγίας τῆς Ἁγ. Ἐκκλησίας περιεπλανήθη ἐν ταῖς ἐαυτοῦ θεωρίαις, ἐπινοήσας, ὡς ὁ ἴδιος λέγει, «δόγμα» μὴ ἀπαντῶν οὐδαμοῦ πρότερον, ἄγον δὲ οὐχὶ εἰς μεγάλυνσιν τοῦ γλυκυτάτου ὀνόματος «Ἰησοῦς», οὐδὲ εἰς μεῖζονα ἐνίσχυσιν τῆς νοερᾶς ἀσκήσεως (οἶα ἦτο, νομιζομεν, ἡ πρόθεσις τοῦ πατρὸς Ἰαριῶνος), ἀλλ' ὅλως εἰς τούναντίον.

Τῷ ὄντι διερωτώμεθα· τί ἐστι προσευχὴ τοῦ Ἰησοῦ κατὰ τὴν ἀντίληψιν τῆς ἁγ. Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας; Ἔστιν αὕτη ἐπίκλησις τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ὡς ὁ τυφλὸς τῆς Ἱεριχοῦς ἐβόα ἐπικαλούμενος «Ἰησοῦ, υἱὲ Δαβὶδ, ἐλέησόν με» καὶ δὲν ἔπαυσε νὰ βοᾷ, εἰς οὐδὲν δίδων προσοχὴν, μέχρις οὗ ὁ Κύριος προσέσχε ταῖς ἱκεσίαις αὐτοῦ («Κύριε ἵνα ἀναβλέψω» κτλ.), οὕτω καὶ ὁ ἀσκητὴς τῆς νοερᾶς ἀσκήσεως μετὰ πίστεως ἀναμφιβόλου, μετὰ ταπεινώσεως καὶ μετὰ διαρκοῦς ἐκκαθάσεως τῆς καρδίας, ἀδιακόπως ἐπικαλεῖται τὸν Κύριον Ἰησοῦν ἵνα ἔλθῃ οὗτος καὶ δῶ αὐτῷ «ἵνα γείνηται καὶ ἴδῃ ὅτι χρηστὸς ὁ Κύριος». Ἐκ τοῦ ἁγ. Εὐαγγελίου γινώσκουμεν ὅτι ὁ Θεὸς δὲν ἐγκαταλείπει «τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ τοὺς βοῶντας πρὸς αὐτὸν ἡμέρας καὶ νυκτός» (Λουκ. 18, 7), ὅτι δίδωσιν αὐτοῖς τὴν χάριν αὐτοῦ, ὅτι (μετὰ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Πνεύματος) «ἔρχεται καὶ μονὴν παρὰ τοῖς τοιούτοις ποιεῖ» δι' ἑαυτὸν. Ὅπου δὲ ἡ χάρις τοῦ ἁγ. Πνεύματος, ἐκεῖ καὶ οἱ καρποὶ τοῦ Πνεύματος· «ὅπου ὁ Θεὸς ἐκεῖ καὶ πάντα τὰ ἀγαθὰ», ὡς ἔλεγεν ἀσκητὴς τις, ἐκεῖ ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Ἴδον εἰς τί συνίσταται ἡ πηγὴ καὶ ἡ αἰτία καὶ πᾶσα ἡ ἐρμηνεία τῶν ὑψηλῶν ἐκείνων καὶ γλυκειῶν καταστάσεων, αἵτινες προσιδιᾶζουσι ταῖς ἀνωτέραις βαθμίαις τῆς νοερᾶς ἀσκήσεως καὶ αἵτινες καταλαμβάνουσιν οὐ μόνον τὴν ψυχὴν ἀλλ' ἐκδηλοῦνται καὶ ἐν τῇ σωματικῇ ζωῇ τοῦ ἀνθρώπου· εἶναι αὗται δῶρον τῆς Πηγῆς πάντων τῶν ἀγαθῶν ἀπαντητικῶς εἰς τὴν ἡμετέραν ἱκεσίαν, δῶρον δὲ ὅλως ἐλεύθερον, ἐπεξηγούμενον μόνον διὰ τῆς ἀγαθότητος τοῦ διδόντος ἐλευθέρου ὄντος δοῦναι τε καὶ μὴ δοῦναι, ἀυξῆσαι τε ἢ ἐλατῶσαι, καὶ ὅλως δὲ ἀφαιρῆσαι τὰ ἑαυτοῦ δῶρα. Ἄλλ' ἡ τόσον φυσικὴ αὕτη καὶ τόσον παρήγορος· καὶ οὕτω διεγείρουσα ἐν ἡμῖν τὴν πρὸς τὸν ἀγαθὸν Κύριον ἀγάπην ἐπεξηγήσας ἐφάνη εἰς τὸν πατέρα Ἰαριῶνα καὶ τοὺς ὁπαδοὺς αὐτοῦ ἀνεπαρκῆς καὶ ἀπεφάσισαν οὕτοι νὰ ἀντικαταστήσωσιν αὐτὴν δι' ἰδίας, ὅτι δηλαδὴ ἡ προσευχὴ τοῦ Ἰησοῦ σώζει δῆθεν, διότι αὐτὸ τὸ ὄνομα «Ἰησοῦς» εἶνε σωτήριο, διότι ἐν αὐ-

τῷ, ὡς καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς ὀνόμασι τοῦ Θεοῦ, ἀχωρίστως παρίσταται ὁ Θεός. Ἀλλὰ λέγοντες ταῦτα οὗτοι, ὡς φαίνεται, οὐδὲ ὑποπεύουσι εἰς ποῖα φοβερὰ συμπεράσματα ἀφεύκτως ἄγει ἡ τοιαύτη διδασκαλία. Διότι ἐὰν ἡ διδασκαλία αὕτη εἶνε ὀρθή, τότε, ὡς εἰκόσ, καὶ ἡ ἀσυνειδήτως γινομένη ἐπανάληψις τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ εἶνε δραστικὴ (οὕτω δὲ καὶ λέγει ὁ πατὴρ Βουλατόβιτς ἐν σελ. 89 τῆς «Ἀπολογίας» αὐτοῦ). Ἐὰν ἀσυνειδήτως ἐπικαλεσθῆς τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, καὶ πάλιν θὰ ἔχῃς αὐτὸν ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ καὶ μετὰ πασῶν τῶν θείων αὐτοῦ ἰδιοτήτων, ὡς τὸ βιβλίον μετὰ παντός τοῦ γεγραμμένου ἐν αὐτῷ, καὶ ἐὰν ἐπικαλεσθῆς αὐτὸν ὡς ἀνθρώπον, καὶ πάλιν θὰ ἔχῃς ἐν τῷ ὀνόματι «Ἰησοῦς» καὶ ὅλον τὸν Θεόν). Ἀλλὰ τοῦτο ἀντιφάσκει εἰς τοὺς ρητοὺς λόγους τοῦ Κυρίου «Οὐκ ἔστι ὁ λέγων με Κύριε Κύριε» κτλ. Ἐὰν ἡ νέα διδασκαλία ἦτο ὀρθή, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει θὰ ἦτο δυνατόν νὰ κάμνῃ τις θαύματα διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ καὶ χωρὶς νὰ πιστεύῃ εἰς τὸν Χριστόν, ἐνῶ ὁ Κύριος ἐξηγήσεν εἰς τοὺς Ἀποστόλους ὅτι δὲν ἐξέβαλον τὸ δαιμόνιον «διὰ τὴν ἀπιστίαν» αὐτῶν (Ματθ. 17, 20). Ἀποδεκτῆς γενομένης τῆς ἐπεξηγήσεως τοῦ πατρὸς Ἰαριῶνος καὶ τῶν ὁπαδῶν αὐτοῦ, καθίστανται ἀκατάληπτα γεγονότα ὅμοια τῷ περιγραφομένῳ ἐν ταῖς «Πράξεσι» 19, 14. Τὸ δὲ κυριώτερον, ἡ παραδοχὴ (μετὰ τοῦ πατρὸς Βουλατόβιτς) ὅτι «ἐν αὐτοῖς τοῖς ἡχοῖς καὶ ἐν τοῖς γράμμασι τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ εἶνε παρούσα ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ» (σελ. 188) ἢ (ὅπερ κατ' οὐσίαν ταῦτόν) ὅτι ὁ Θεὸς ἀχωρίστως παρίσταται ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ, σημαίνει ἐν τέλει νὰ θέσωμεν τὸν Θεὸν εἰς ἐξάρτησίν τινα ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἔτι πρὸς, νὰ θεωρήσωμεν αὐτὸν οὕτ' αὐτὸ εὐρισκόμενον οἰονεὶ εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ἀνθρώπου. Ἄρκει ὁ ἀνθρώπος (καὶ ἄνευ ἔτι πίστεως, καὶ ἀσυνειδήτως) νὰ ἀπαγγείλῃ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, καὶ ὁ Θεὸς οἰονεὶ εἶνε ἠναγκασμένος νὰ ᾔναι διὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ μετὰ τοῦ ἀνθρώπου τούτου καὶ νὰ ποιήσῃ τὰ ἰδιάζοντα αὐτῷ. Ἀλλὰ τοῦτό ἐστιν ἡδὴ βλασφημία! Εἶνε τοῦτο μαγικὴ δεισιδαιμονία, ἥτις πρὸ πολλοῦ κατεδικάσθη ὑπὸ τῆς ἁγ. Ἐκκλησίας. Βεβαίως καὶ ὁ πατὴρ Ἰαριῶν καὶ πάντες οἱ ὁμόφρονες αὐτοῦ μετὰ φρίκης θὰ στρέψωσι τὸ πρόσωπον ἀπὸ τῆς τοιαύτης βλασφημίας· ἀλλ' ἐὰν ὁμως δὲν θέλωσι τοῦτο, ὀφείλουσι νὰ ἔλθωσιν εἰς ἀμφιβολίαν περὶ αὐτοῦ τοῦ «δόγματος» αὐτῶν, ὅπερ ἀναγκαιῶς ἄγει εἰς τοιοῦτον κατάντημα. Οὐχ ἦττον κινδυνώδη ἐξαγόμενα ἐπαπειλοῦνται ὑπὸ τῆς νέας διδασκαλίας καὶ δι' αὐτὴν τὴν ἄσκησιν, δι' αὐτὴν τὴν «νοερὰν ἀσκήσιν». Ἐὰν ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ εἶνε παρούσα ἡδὴ εἰς αὐτοὺς τοὺς ἡχοὺς καὶ τὰ γράμματα τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ, ἐὰν αὐτὸ τὸ ὄνομα τὸ ὑφ' ἡμῶν ἀπαγγελλόμενον, ἢ ἡ ἰδέα ἡ

ἴφ' ἡμῶν κρατουμένη ἐν τῷ πνεύματι, εἶνε Θεός, τότε τὴν πρώτην θέσιν ἐν τῇ νοεῖ ἀσκήσει καταλαμβάνει ἤδη οὐχὶ ἡ ἐπίκλησις τοῦ Κυρίου, οὐχὶ ἡ εἰς αὐτὸν ἀνύψωσις τῆς ἡμετέρας καρδίας καὶ τοῦ νοῦ διατι νὰ ἐπικαλεσθῶ ἐκεῖνον, ὃν σχεδὸν βιαίως κατέχω ἤδη ἐν τῇ καρδίᾳ μου ἢ τῷ πνεύματι;), ἀλλὰ ἰάλλον αὐτὴ ἡ ἐπανάληψις τῶν λέξεων τῆς προσευχῆς καὶ ἡ μηχανικὴ συστροφὴ αὐτῆς ἐν τῷ νῷ ἢ ἐπὶ τῆς λώσεως. *Ἀπειρος δέ τις ἀσκητὴς καὶ ὅλως θὰ λημονήσῃ ὅτι ἡ προσευχὴ αὕτη ἀπευθύνεται πρὸς τινα, λὰ ἀρκεσθῆ εἰς μόνην τὴν μηχανικὴν ἐπανάληψιν καὶ λὰ ἀναμένη ἐκ τῆς νεκρᾶς ταύτης ἐπαναλήψεως τοὺς καρποὺς ἐκεῖνους, οὓς δίδωσι μόνον ἡ ἀληθὴς προσευχὴ τοῦ Ἰησοῦ· μὴ λαμβάνων δὲ τοὺς καρποὺς τούτους, ἢ θὰ περιπέσῃ εἰς ἀποθάρρυνσιν, ἢ θὰ ἀρχίσῃ νὰ ἀναταράξῃ τεχνητῶς αὐτοὺς ἐν ἑαυτῷ καὶ νὰ ἐκλαμβάνῃ ἢν ὑπ' αὐτοῦ κατεργαζομένην ταύτην ἔξωσιν ὡς ἐπ' ἐργεῖαν τῆς χάριτος, ἄλλαις λέξεσι θὰ περιπέσῃ εἰς πλάνην. Βεβαίως ὁ πατὴρ Ἰλαρίων εἰς οὐδένα ἐ-αυθυμεῖ τοιαύτην τύχην

Οἱ ὁπαδοὶ τοῦ πατρὸς Ἰλαρίωνος οἱ γράψαντες ἦν « Ἀπολογία » καὶ τὰς ἐκκλήσεις ἐκ τοῦ Ἁγίου Ὁρους θεωροῦσιν ἑαυτοὺς ὁπαδοὺς τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, τοὺς δὲ ἐναντίους αὐτῶν Βαλααμίτας. Τοῦτο ὅμως εἶνε φανερὰ παρανόησις ἢ ἰμοιότης μεταξὺ τῆς διδασκαλίας τοῦ ἁγίου Γρηγορίου καὶ τῆς νέας ταύτης διδασκαλίας εἶναι μόνον ἐξωτερικὴ καὶ δὴ φαινομενικὴ. Ὁ ἅγιος δηλαδὴ Ἰρηγόριος ἐδίδασκε νὰ ἀποδίδωμεν τὴν ὀνομασίαν « Θεότης » οὐ μόνον εἰς τὴν οὐσίαν τοῦ « Θεοῦ », ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν « ἐνέργειαν » ἢ τὰς ἐνεργείας αὐτοῦ, οὐτέστιν εἰς τὰς θείας ιδιότητες, τὴν σοφίαν, τὴν ἰσχυρότητα, τὴν παντογνωσίαν, τὴν παντοδυναμίαν κτλ., δι' ὧν ὁ Θεὸς ἀποκαλύπτει ἑαυτὸν τοῖς ἔξω, καὶ οἰουτοτρόπως ἐδίδασκε νὰ μεταχειρισώμεθα τὴν λέξιν Θεότης ἐν εὐρυτέρῳ πῶς ἐννοίᾳ ἢ ὡς συνήθως. Ἐν αὐτῇ τῇ ποικίλῃ χρήσει τῆς λέξεως καὶ συνίσταται ἡ ἴλη ὁμοιότης τῆς διδασκαλίας τοῦ ἁγίου Γρηγορίου μετὰ τῆς νέας διδασκαλίας, κατ' οὐσίαν ὅμως μεταξὺ αὐτῶν ὑπάρχει διαφορὰ πλήρης.

Ἐν πρώτοις ὁ ἱεράρχης οὐδαμοῦ ὀνομάζει τὰς ἐνεργείας « Θεὸν », ἀλλὰ διδάσκει νὰ ὀνομάζωμεν αὐτὰς « Θεότητα » (οὐχὶ Θεός, ἀλλὰ θεότης). Ἡ διαφορὰ μεταξὺ τῶν δύο τούτων ὀνομασιῶν εὐκόλως δύναται νὰ ἀνοηθῆ ἐκ τοῦ ἑξῆς παραδείγματος. Λέγεται « ὁ Χριστὸς ἐν τῷ Θαβῶρ ἔδειξε τὴν θεότητα αὐτοῦ », ἀλλ' οὐκ ὅμως θὰ εἴπῃ « ὁ Χριστὸς ἐν τῷ Θαβῶρ ἔδειξε τὸν Θεὸν αὐτοῦ ». τοῦτο θὰ ἦτο ἡ ἀνοησία ἢ βλασφημία. Ἡ λέξις « Θεός » ἐμφαίνει τὴν προσωπικότητα, ἐνῶ ἡ λέξις « Θεότης » τὴν ιδιότητα, τὴν ποιότητα, τὴν φύσιν. Οἰουτοτρόπως καὶ ἂν ἔτι ἀναγνωρίσωμεν τὸ ὄνομα

τοῦ Θεοῦ ὡς ἐνέργειαν αὐτοῦ, καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει εἶνε δυνατὸν νὰ ὀνομάσωμεν αὐτὸ ἀπλῶς θεότητα, οὐχὶ δὲ Θεὸν, πολλῶ δ' ἦρτον « αὐτὸν τὸν Θεὸν » ὡς πράττουσιν οἱ νέοι διδάσκαλοι. Δεύτερον ὁ ἱεράρχης οὐδαμοῦ διδάσκει νὰ συγγέωμεν τὰς ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ μετὰ τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν ἐνεργειῶν τούτων ἐν τῷ κτιστῷ κόσμῳ, τὴν ἐνέργειαν δηλαδὴ μετὰ τῶν καρπῶν τῆς ἐνεργείας. Π. χ. οἱ ἀπόστολοι εἶδον ἐν τῷ Θαβῶρ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ καὶ ἤκουσαν τὴν φωνὴν τοῦ Θεοῦ. Περὶ αὐτῶν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ἤκουσαν καὶ ἐθεάσαντο τὴν θεότητα. Κατελθόντες ἐκ τοῦ ὄρους οἱ ἀπόστολοι ἐνεθυμήθησαν τὸ συμβᾶν αὐτοῖς καὶ εἶτα διηγήθησαν αὐτὸ ἄλλοις μεταδίδοντες αὐτοῖς πᾶσας τὰς λέξεις τὰς ἀκουσθείσας ὑπ' αὐτῶν. Εἶνε δυνατὸν νὰ εἴπωμεν ὅτι οὗτοι μετέδωκαν εἰς ἄλλους τὴν θεότητα; ὑπῆρξεν ἡ διήγησις αὐτῶν ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ, βεβαίως οὐχί ὑπῆρξεν αὕτη ἀπλῶς καρπὸς τῆς θείας ἐνεργείας, καρπὸς τῆς δράσεως αὐτῆς ἐν τῷ κτιστῷ κόσμῳ. Ἐν τούτοις οἱ νέοι διδάσκαλοι φανερώς συγγέωσι τὴν ἐνέργειαν τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς καρποὺς αὐτῆς, ὅταν ἀποκαλῶσι θεότητα καὶ δὴ αὐτὸν τὸν Θεὸν καὶ τὰ ὀνόματα τοῦ Θεοῦ καὶ πᾶν ῥήμα θεῖον καὶ δὴ καὶ τὰς ἐκκλησιαστικὰς εὐχὰς, τ. ἔ. οὐ μόνον τὴν λέξιν τὴν ρηθῆσαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ πᾶσας τὰς ἡμετέρας λέξεις περὶ Θεοῦ, « τὰς λέξεις, δι' ὧν ἡμεῖς ὀνομάζομεν τὸν Θεὸν », ὡς γράφεται ἐν ταῖς ἀντιρρήσειν εἰς τὸ « Πρακτικὸν ὁμολογίας πίστεως » τῆς μονῆς τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος (ἐν παρενθέσει μεταξὺ τῶν λόγων τοῦ ἁγίου Συμεῶν τοῦ νέου Θεολόγου). Ἄλλὰ τοῦτο ἤδη ἐστὶ θεοποίησις τοῦ κτίσματος, πανθεισμός θεωρῶν πᾶν τὸ ὑπάρχον ὡς Θεόν. Ὅθεν δικαίως ὁ κίνδυνος οὗτος ἀκριβῶς ὑπεδείχθη ἐν τῇ γνωμοδοτήσει τῶν θεολόγων τῆς ἐν Χάλκῃ Ἑλληνικῆς Θεολογικῆς Σχολῆς. Ἐν τῇ συγχύσει ταύτῃ τοῦ κτίσματος καὶ τῆς θεότητος διαβλέπει τις μᾶλλον ὁμοιότητα οὐχὶ μετὰ τῆς διδασκαλίας τοῦ ἁγίου Γρηγορίου Παλαμᾶ, ἀλλ' ἀκριβῶς μετὰ τῆς τοῦ Βαλαάμ καὶ τῶν ὁπαδῶν αὐτοῦ, οὓς ὁ ἅγιος πατὴρ ἤλεγξεν ἐν ἄλλοις καὶ διὰ τὴν παραδοχὴν οἶονεῖ δύο εἰδῶν θεότητος, κτιστῆς καὶ ἀκτίστου (ἴδε παρὰ τῷ πανιερω. Πορφυρίῳ, Ἱστορία τοῦ Ἁθωνοῦ τόμου Γ' σελ. 7+8).

Πρὸς ὑποστήριξιν τῶν εἰκοτολογιῶν αὐτῆς ἢ « Ἀπολογία » καὶ τὰ λοιπὰ ὁμόφρονα αὐτῇ συγγράμματα προσάγουσιν οὐχὶ ὀλίγα χωρία ἐκ τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ ἐκ τῶν συγγραμμάτων τῶν ἁγίων πατέρων. Ἄλλ' οὐχὶ μάτην ὁ πατὴρ Ἰλαρίων ὁμολόγησεν εἰς τὸν πνευματικὸν ὅτι ἡ παράστασις τοῦ νέου τούτου δόγματος « δὲν ἀπαντᾷ οὐδαμοῦ ». Τὰ προσαγόμενα χωρία δὲν ἀποδεικνύουσι τὰς ἰδέας τῶν ὁπαδῶν τοῦ δόγματος τοῦ του, ὡς τοῦτο λεπτομερῶς δεικνύεται ἐν ταῖς συνημμέναις ὡς ἐκθέσειν. Αἰφράσεις « τὸ ὀνομάζου », « τὸ ὄνομα

τοῦ Κυρίου» καὶ αἱ ὅμοιαι εἰς τὴν γλώσσαν τῶν ἱερῶν συγγραφέων, (σὺν αὐτοῖς δὲ καὶ παρὰ τοῖς πατέρας τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικαῖς ἔσμαισι καὶ εὐχαῖς) εἰσὶν ἀπλῶς περιγραφικαὶ ἐκφράσεις, ὅμοιαι πρὸς τὰς «ἡ δόξα τοῦ Κυρίου», «οἱ ὀφθαλμοὶ, τὰ ὄτα, αἱ χεῖρες τοῦ Κυρίου», ἢ προκειμένου περὶ τοῦ ἀνθρώπου «ἡ ψυχὴ μου». Θὰ ἦτο λίαν σφαλερὸν νὰ ἐκλαμβάνονται πᾶσαι αἱ τοιαῦται ἐκφράσεις κατὰ λέξιν καὶ νὰ ἀποδίδονται εἰς τὸν Κύριον ὀφθαλμοὶ ἢ ὄτα, ἢ νὰ θεωρῆται ἡ ψυχὴ κεχωρισμένη ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου. Ὅμοιως ἦιστα ὑπάρχει βάσις νὰ διαβλέπη τις καὶ ἐν ταῖς πρώταις ἐκφράσεσιν ἕλην ἰδιαιτέρας τινὸς διδασκαλίας περὶ τῶν ὀνομάτων τοῦ Θεοῦ, θεοποιήσεως δηλ. τῶν ὀνομάτων τοῦ Θεοῦ· αἱ φράσεις αὗται σημαίνουσι ἀπλῶς «Σὺ» ἢ «ὁ Κύριος». Λίαν πολλὰ χωρία τῆς Ἁγ. Γραφῆς, ἐκτὸς τούτου, παρερμηνεύονται ἐπὶ τῶν ὀπαδῶν τοῦ νέου δόγματος ὅπως αὐθαιρέτως, οὕτως ὥστε δικαίως θὰ ἠδύνάτο νὰ ὑπομνησθῆ τὸ ἀνάθεμα τὸ ἔξενεχθῆν κατὰ τῶν περὶ τὸν «παρερμηνεύειν καὶ ἀλλοιοῦν τὸ σαφῶς ρηθὲν διὰ τῆς χάριτος τοῦ ἁγίου Πνεύματος» (Τριφῶδ. Ἑλλην. σελ. 149), ὅπερ ἀνάθεμα αὐτοὶ οἱ ἀναφέρουσι ἐν τῇ ἐκκλήσει τοῦ Συνδέσμου τοῦ ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ (σημειῶν θ). Ἐν ταῖς παρατιθεμέναις ἐκθέσεσιν ἀναφέρονται παραδείγματα τοιοῦτον παρερμηνειῶν, ἐνταῦθα δὲ ἀρκεῖ ἐν ἑξ. αὐτῶν. Ἐν ταῖς ἀντιρρήσεσιν εἰς τὸ «Πρακτικὸν τῆς ὁμολογίας τῶν Παντελεμημονιῶν ἀναφέρονται αἱ λέξεις Συμῶν τοῦ νέου Θεολόγου ὅτι «οἱ λόγοι τῶν ἀνθρώπων εἰσὶ ρευστοὶ καὶ κενοὶ, ὁ λόγος δὲ τοῦ Θεοῦ ζῶν καὶ ἐνεργός». Ἀλλὰ ποῦ ὅμως ἐνταῦθα γίνεται λόγος περὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ, θὰ ἐρωτήσῃ τις; Ὁ λόγος ἐνταῦθα ἔστιν εἴτε περὶ τοῦ δημιουργικοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ (π. χ. «γενηθῆτω φῶς καὶ ἐγένετο φῶς» καὶ τὰ ὅμοια), εἴτε περὶ τῆς προαιωνίου γεννήσεως τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, τοῦ Θεοῦ Λόγου. Ὁ συντάκτης ὅμως τῆς ἀντιρρήσεως ἀπλῶς μετὰ τὸ «ὁ λόγος δὲ τοῦ Θεοῦ» ἐπιπροσέθηκεν ἕξ ἑαυτοῦ ἐν παρενθέσει «τ. ἔ. αἱ λέξεις δι' ὧν ἡμεῖς ὀνομάζομεν τὸν Θεὸν» καὶ ἐπέτυχεν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐπεθύμει, λησμονῶν ὅτι αἱ λέξεις αἱ ἐξερχόμεναι ἐκ τοῦ στόματος τῶν ἀνθρώπων, ἔστω καὶ περὶ τοῦ Θεοῦ λεγόμεναι, δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ἐξισωθῶσι πρὸς τὰς λέξεις τὰς ἐξερχομένας ἐκ τοῦ στόματος τοῦ Θεοῦ.

Μετ' ἰδιαιτέρας ἐντάσεως οἱ ὀπαδοὶ τοῦ νέου δόγματος ἀναφέρονται εἰς τὸν τελευτήσαντα πατέρα Ἰωάννην τῆς Κρονονάκης, πρὸς ἀπόδειξιν τῆς διδασκαλίας αὐτῶν. Ἀλλὰ θαυμαστὸν πρᾶγμα· τὰ συγγράμματα τοῦ μακαρίτου εἰσὶ διαδεδομένα εὐρέως· ἀνέγνωσαν αὐτὰ, δύναται τις εἰπεῖν, πάντες· διατίλοιπὸν μέχρι τοῦδε οὐδεὶς παρετήρησεν ἐν τοῖς συγγράμμασι τούτοις τοιαύτην διδασκαλίαν ἐκτὸς τοῦ

πατρὸς Ἰλαρίωνος καὶ τῶν ὀπαδῶν αὐτοῦ; Ἦδη καὶ τοῦτο μόνον ποιεῖ νὰ ἀμφιβάλλῃ τις περὶ τῆς ὀρθότητος τῶν εἰς τὸν πατέρα Ἰωάννην παραπομπῶν. Προσεκτικῶς δὲ ἀναγινώσκων τοὺς λόγους τοῦ πατρὸς Ἰωάννου πᾶς τις δύναται νὰ πεισθῆ ὅτι ὁ πατὴρ Ἰωάννης ὁμιλεῖ μόνον περὶ τοῦ ἰδιώζοντος τῇ ἡμετέρᾳ συνειδήσει φαινομένου, ὅτι ἐν τῇ προσευχῇ κατὰ τὴν ἀπαγγελίαν τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ καρδίᾳ, καὶ ἰδιαιτέρως ἐν τῇ προσευχῇ τοῦ Ἰησοῦ, ἡμεῖς δὲν χωρίζομεν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ συνειδήσει αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ἀπαγγελομένου ὀνόματος, καὶ ὅτι τὸ Ὄνομα καὶ αὐτὸς ὁ Θεὸς ἐν τῇ προσευχῇ δι' ἡμᾶς συνταυτίζονται. Ὁ πατὴρ Ἰωάννης συμβουλεύει νὰ μὴ χωρίζομεν αὐτὰ, νὰ μὴ προσπαθῶμεν ἐν τῇ προσευχῇ νὰ νοῶμεν τὸν Θεὸν κεχωρισμένως ἀπὸ τοῦ Ὄνόματος καὶ ἐκτὸς αὐτοῦ, καὶ ἡ συμβουλὴ αὕτη διὰ τὸν προσευχόμενον εἶναι ὅπως ἀναγκαῖα καὶ εὐλογος· ἐὰν ἡμεῖς, οὕτως εἰπεῖν, ἐγκαίσιμον τὸν Θεὸν ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ, τῷ ὕφ' ἡμῶν προφορικῶς, ἢ νοερώς μόνον, ἐν τῇ καρδίᾳ ἀπαγγελομένου ἀπαλλασσόμεθα τοῦ κινδύνου νὰ ἀποδώσωμεν εἰς τὸν Θεὸν, ὅταν ἀπευθυνόμεθα εἰς αὐτὸν, αἰσθητικὸν τι σχῆμα, ἕξ οὗ ἀποτρέπουσι ἡμᾶς πάντες οἱ νομοθεταὶ τῆς ἀοράτου πάλης. Τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ καιρῷ τῆς προσευχῆς δι' ἡμᾶς πρέπει οἰοῦναι νὰ συγχωνεύηται, νὰ συνταυτίζηται μετὰ τοῦ Θεοῦ μέχρι τοῦ ἀχωρίστου. Οὐχὶ ἀδίκως καὶ ὁ πατὴρ Ἰλαρίων κατ' ἀρχὰς ἔλεγεν ὅτι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ διὰ τὸν προσευχόμενον δὲν εἶναι ἀπ' εὐθείας «Θεὸς» ἀλλὰ μόνον «οἰοῦναι Θεός». Ἀλλὰ τοῦτο μόνον ἐν τῇ προσευχῇ καὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ καρδίᾳ, καὶ ἔξαρτᾶται τοῦτο μόνον ἐκ τῆς στενότητος τῆς ἡμετέρας συναισθήσεως καὶ ἐκ τοῦ περιορισμένου ἡμῶν, οὐδόλως δὲ ἐκ τούτου, ὅτι καὶ ἐκτὸς τῆς ἡμετέρας συναισθήσεως τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ ἔστι ταῦτὸν πρὸς τὸν Θεὸν, ἔστι θεότης. Δι' ὃ ὁ πατὴρ Ἰωάννης, εἰ καὶ ὁμοίως πρὸς πολλοὺς ἐκκλησιαστ. συγγραφεῖς ἀναφέρει περὶ τῆς ἰδιαιτέρας δυνάμεως καὶ θαυματουργικότητος τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ, ὅμως σαφῶς δίδει νὰ ἐννοηθῆ ὅτι ἡ δύναμις αὕτη δὲν συνίσταται ἐν τῷ ὀνόματι αὐτῷ ὡς τοιούτω, ἀλλ' ἐν τῇ ἐκκλήσει τοῦ Κυρίου, ὅστις ἢ οὐτινος ἢ χάρις ἐνεργεῖ. Π. χ. ἀναγινώσκωμεν ἐν τῷ συγγράμματι «ὁ βίος μου ἐν Χριστῷ» (Τόμ. Δ' σελ. 30. ἔκδ. Β' ἐπιδιωρθωμένη ὑπὸ τοῦ συγγραφέως Πετρούπολις 1893) «Πανταχοῦ ὑπάρχει τὸ παντοδύναμον καὶ δημιουργικὸν πνεῦμα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ πανταχοῦ δύναται οὗτος νὰ ὀνομάσῃ τὰ μὴ ὄντα ὡς ὄντα (ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι. . . . Ματθ. 28, 20). Ἀλλ' ἵνα μὴ ἡ ὀλιγόπιστος καρδίᾳ διαλογισθῆ ὅτι ὁ σταυρὸς, ἢ τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ; ἐνεργουσιν αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ, ὁ αὐτὸς σταυρὸς καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ δὲν παρά-

γοῦσι θαύματα ὅταν ἐγὼ δὲν ἴδω διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς καρδίας ἢ τῆς πίστεως εἰς Χριστὸν τὸν Κύριον καὶ δὲν πιστεύω ἐν καρδίᾳ εἰς πάντῳ, ὅτι οὗτος ἐτέλεσε διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν». Αἱ λέξεις αὗται οὐδόλως συμβιβάζονται μὲ τὸ νέον δόγμα τοῦ πατρὸς Παριώνος καὶ τοῦ πατρὸς Ἀντ. Βουλατόβιτς ὅτι δηθὲν «τὸ ὄνομα Ἰησοῦς ἔχει πανσθενῆ δύναμιν· νὰ τελῆ θαύματα συνεπεῖα τῆς παρουσίας ἐν αὐτῷ τῆς θεοτητος» (τέταρτον σημεῖον τῆς ἐκκλήσεως τοῦ Συνδέσμου τοῦ Ἀρχαγγ. Μιχαήλ), τοῦναντίον δὲ ἐπιβεβαιοῦσιν ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ἔλεγον καὶ ἔγραψαν κατὰ τῆς τοιαύτης διδασκαλίας ὁ πατήρ Χρυσάνθος καὶ λοιποὶ, ὅτι δηλ. τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ θαυματουργεῖ μόνον ὑπὸ τὸν ὄρον τῆς πίστεως, ἄλλαι λέξεις ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἀπαγγέλλων αὐτὸ ἀναμένῃ τὸ θαῦμα οὐχὶ ἐκ τῆς ἀπαγγελίας, ἀλλ' ἐπικαλεῖται τὸν Κύριον, ὃν τὸ ὄνομα σημαίνει, καὶ ὁ Κύριος κατὰ τὴν πίστιν τοῦ ἀνθρώπου τούτου τελεῖ τὸ θαῦμα. Τοῦτον δὲ τὸν ἀπαραίτητον ὄρον τοῦ θαύματος ὑποδεικνύει ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ καὶ ὁ Κύριος («ἐὰν ἔχητε πίστιν καὶ μὴ διακριθῆτε» . . . Ματθ. 21. 21—17, 20. καὶ ἄλλα). Οὕτω δὲ ἐπεξηγεῖ τὴν ἴσιν τοῦ χωλοῦ καὶ ὁ Ἀπόστολος Πέτρος ἐν ταῖς Πράξεσι 3. 16. «ἐπὶ τῇ πίστει τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, ἐστερέωσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ ἡ πίστις ἡ δι' αὐτοῦ ἔδωκεν αὐτῷ τὴν ὀλοκληρίαν». Τὸ ἐσφαλμένον τοῦ νέου δόγματος ἐξελέγχεται τέλος καὶ ἐκ τῶν συμπερασμάτων, τὰ ὁποῖα ἐξάγουσιν ἐξ αὐτοῦ οἱ ὁπαδοὶ αὐτοῦ καὶ ἰδίᾳ ὁ πατήρ Βουλατόβιτς ἐν τῇ «Ἀπολογία» αὐτοῦ. Κατ' αὐτὸν ἔπεται ὅτι καὶ αἱ εἰκόνας, καὶ τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ καὶ τὰ μυστήρια αὐτὰ τῆς Ἐκκλησίας ἐνεργοῦσι μόνον, διότι ἐπ' αὐτῶν ἢ κατὰ τὴν τέλει αὐτῶν, ἐξεικονίζεται ἢ ἀπαγγέλλεται τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ. Δὲν δύναται τις νὰ ἀναγνώσῃ ἄνευ ἄκρας καταπλήξεως τὸ ἸΒ'. κεφάλαιον τῆς «Ἀπολογίας» (σελ. 172—186), ὅπου ὁ πατήρ Βουλατόβιτς δίδει ἐκ τοῦ νέου δόγματος αὐτοῦ ἐπεξηγήσιν τῆς θείας λειτουργίας. Μέχρι τοῦδε ἡ ἀγία Ἐκκλησία ἐδίδασκεν ἡμᾶς ὅτι ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος ἀποβαίνουνσι σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Κυρίου, διότι ὁ Θεὸς ἐπὶ ταῖς εὐχαῖς καὶ τῇ πίστει (οὐχὶ βεβαίως αὐτοῦ τοῦ ἱερέως ἢ τινὸς ἐκ τῶν παρισταμένων, ἀλλὰ) τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ «καταπέμπει τὸ Πνεῦμα αὐτοῦ τὸ ἅγιον καὶ ποιεῖ τὸν ἄρτον σῶμα καὶ τὸν οἶνον αἷμα τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ». Ὁ πατήρ Βουλατόβιτς ἐν τῇ «Ἀπολογία» γράφει ὅτι τὸ μυστήριον συντελεῖται «ἀκριβῶς διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ ἀπαγγελομένου ὀνόματος τοῦ Θεοῦ», τοῦτ' ἔστιν ἀπλῶς δηθὲν, διότι ἐπὶ τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου ἀπηγγέλθησαν αἱ λέξεις «Πνεῦμα ἅγιον», «ὄνομα τοῦ ἁγίου Πνεύματος», καὶ ἐτετέλεσθη τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ διὰ τῆς ἐκφραζούσης τὸ ὄνομα συνθέσεως τῶν δακτύλων (σελ. 183—4). Ἐπειδὴ δὲ

ἐπὶ τῶν δώρων καὶ προηγουμένως ἀπαγγέλλονται καὶ δὴ οὐχ ἅπασι τὰ ὀνόματα τοῦ Θεοῦ, ὁ πατήρ Βουλατόβιτς σοφίζεται ὅτι ἡδη κατὰ τὸν χρόνον τῆς προσκομιδῆς, ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς διατρέσεως τοῦ ἄμνου «ὁ ἄμνος καὶ ὁ οἶνος ἐν τῷ ποτηρίῳ εἰσὶ πανάγια καθαγιασθέντα διὰ τῆς ὁμολογίας τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἰησοῦ, εἶνε αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς κατὰ χάριν, ἀλλ' οὐχὶ εἰσέτι κατ' οὐσίαν» (σελ. 174). Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, διατὶ ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἐν καιρῷ κατεδίκασε τοὺς οὕτω καλουμένους ἀροπροσκυνητὰς, οἵτινες ἐτέλουν μετανοίας ἐνώπιον τῶν ἁγίων Δώρων, πρὸ τῆς μετουσιώσεως αὐτῶν; Τέλος, ἐὰν κατὰ τὴν τέλει αὐτῶν μυστηρίων τὸ πᾶν περιορίζετο ἐν τῇ ἀπαγγελίᾳ ὀρισμένων λέξεων καὶ τῇ ἐκτελέσει ὀρισμένων ἐξωτερικῶν ἐνεργειῶν, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὰς λέξεις ταύτας δύναται νὰ προφέρῃ καὶ τὰς ἐνεργείας νὰ ἐκτελέσῃ οὐ μόνον ὁ ἱερεὺς, ἀλλὰ καὶ λαϊκὸς καὶ δὴ καὶ μὴ χριστιανὸς ἔτι. Εἶνε ἔτιμος ἄρα γε ὁ πατήρ Βουλατόβιτς νὰ παραδεχθῆ ὅτι καὶ διὰ τοιούτου ἐκτελεστοῦ τὸ μυστήριον θὰ τελεσθῆ; Πρὸς τί τότε ἡμῖν καὶ ἡ νόμιμος ἱεραρχία; Εἶνε ἀληθές, ἐν τοῖς συναξαρίοις καὶ τοῖς ὁμοίοις βιβλίοις ἀπαντᾶσι διηγήσεις περὶ μυστηρίων τελεσθέντων καὶ ἄνευ νομίμου ἱερουργοῦ, καθ' ἃ ἀπηγγέλλοντο (ἐνίοτε μάλιστα χάριν ἀστειότητος ἢ παιδιᾶς) αἱ καθωρισμένα λέξεις. Ἀλλὰ πᾶσαι αὗται αἱ διηγήσεις μαρτυροῦσιν ἢ τοῦτο, ὅτι ὁ Θεὸς ἐνίοτε ἐμφανῆς γίνεταί τοις μὴ ἐπερωτῶσιν αὐτὸν» (Ἡσαίας 65. 1) ὡς π. χ. τῷ ἀποστόλῳ Παύλῳ, ἢ καὶ τοῦτο, ὅτι τὰ ἐκκλησιαστικὰ μυστήρια δὲν πρέπει νὰ γίνονται ἀντικείμενον ἐμπαιγμοῦ ἢ παιδιᾶς, διότι ὁ Θεὸς δύναται νὰ τιμωρήσῃ διὰ τοῦτο. Ἀλλ' ἐν πάσῃ περιπτώσει, αἱ τοιαῦται διηγήσεις δὲν διασαλεύουσι τὴν θεοθὲν συστάσαν ἐκκλησιαστικὴν τάξιν. Οὕτω ἐκ τῆς ἐσφαλμένης ἀρχῆς ὁ πατήρ Βουλατόβιτς ἀναγκάως φθάνει εἰς ἐσφαλμένα συμπεράσματα, ἅτινα ἐν τῷ ἑαυτῶν μέρει ἐλέγχουσι τὸ ἐσφαλμένον τῆς ἀρχῆς.

Ἐπὶ τῇ βάσει πάντων τῶν εἰρημένων ἀνωτέρω ἡ ἀγιωτάτη Σύνοδος καθ' ὀλοκληρίαν συμμερίζεται τὴν ἀπόφασιν τοῦ παναγιωτάτου Πατριάρχου καὶ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Μ. Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, ἧτις κατεδίκασε τὴν νέαν διδασκαλίαν «ὡς βλάσφημον καὶ αἰρετικὴν» καὶ τὸ ἐφ' ἑαυτῇ παρακαλεῖ ἐπίσης πάντας, ὅσοι παρεσύρθησαν ὑπὸ τῆς νέας διδασκαλίας, ἵνα ἀφώσιν τὴν σφαλερὰν σοφολογίαν καὶ ταπεινῶς ὑποταχθῶσιν εἰς τὴν φωνὴν τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας, ἧτις μόνῃ ἐπὶ τῆς γῆς εἶναι «στῦλος καὶ ἐδραῖωμα τῆς ἀληθείας» καὶ ἐκτὸς τῆς ὁποίας δὲν ὑπάρχει «σωτηρία. Αὕτη, ἡ τοῦ Χριστοῦ νύμφη, πλέον πάντων γινώσκει πῶς νὰ ἀγαπᾷ καὶ τιμᾷ τὸν οὐράνιον νυμφίον αὐτῆς. Αὕτη πλέον πάντων ἀσπάζεται τὸ γλυκύτατον ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ καὶ τὰ λοιπὰ ὀνόματα τοῦ Θεοῦ· ἀλλὰ δὲν

ἐπιτρέπει ὅμως ὅπως ἡ τιμὴ αὐτὴ ἐπεκτείνεται πέραν τοῦ δέοντος, δὲν ἐπιτρέπει εἰς τὰς μυοπαζούσας ἀνθρωπίνας ἡμῶν εἰκασίας καὶ τὸ περιορισμένον αἰσθημα ἡμῶν νὰ γίνηται ἀνώτερον καὶ οἰονεὶ νὰ διορθώη τὴν ἀλήθειαν τὴν ἀποκαλυφθεῖσαν τῇ Ἐκκλησίᾳ ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ ὀρθόδοξος δὲ θεολογία περὶ τῶν ὀνομάτων τοῦ Θεοῦ ἔχει ὡς ἑξῆς:

1ον) Τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ εἶνε ἅγιον, ἀξιοπροσκύνητον καὶ ἐπιπόθητον, διότι χρησιμεύει ἡμῖν ὡς λεκτικὸς καθορισμὸς τοῦ ἐπιποθητοτάτου καὶ ἀγιωτάτου ὄντος, τοῦ Θεοῦ, τῆς πηγῆς πάντων τῶν ἀγαθῶν. Τὸ ὄνομα τοῦτο εἶνε θεῖον, διότι ἀπεκαλύφθη ἡμῖν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ὁμιλεῖ ἡμῖν περὶ τοῦ Θεοῦ, ἀναφέρει τὸ πνεῦμα ἡμῶν πρὸς τὸν Θεὸν κτλ. Ἐν τῇ προσευχῇ (ἰδίᾳ τῇ τοῦ Ἰησοῦ) τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ καὶ αὐτὸς ὁ Θεὸς εἶνε ἀχώριστα ἐν τῇ συνειδήσει ἡμῶν, οἰονεὶ συνταυτίζονται, καὶ μάλιστα δὲν δύνανται καὶ δὲν ὀφείλουσι νὰ χωρίζονται καὶ νὰ ἀντιτίθενται τὸ ἓν πρὸς τὸ ἕτερον, ἀλλὰ τοῦτο μόνον ἐν τῇ προσευχῇ καὶ μόνον διὰ τὴν καρδίαν ἡμῶν ἐν τῇ θεολογικῇ ὅμως ἐξετάσει, ὡς καὶ ἐν τῇ πραγματικότητι, τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ εἶνε μόνον ὄνομα, οὐχὶ δὲ αὐτὸς ὁ Θεὸς καὶ οὐχὶ ἡ ἰδιότης αὐτοῦ. ὀνομασία τοῦ ἀντικειμένου καὶ οὐχὶ αὐτὸ τὸ ἀντικείμενον, δι' ὃ καὶ δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ, ἡ ὀνομασθῇ οὕτε Θεὸς (τοῦθ' ὅπερ θὰ ἦτο ἀνόητον καὶ βλάσφημον), οὔτε θεότης, διότι δὲν εἶνε οὐδὲ ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ.

2ον) Τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ ἀπαγγελλόμενον ἐν τῇ προσευχῇ μετὰ πίστεως δύναται νὰ τελήσῃ καὶ θαύματα, ἀλλ' οὐχὶ αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ, οὐδὲ συνεπείᾳ θείας τινὸς δυνάμεως ἕξ ἀεὶ οἰονεὶ ἐγκλεισθείσης ἐν αὐτῷ, ἢ προσκολληθείσης εἰς αὐτὸ, ἥτις νὰ ἐνεργῇ ἤδη μηχανικῶς, ἀλλὰ οὕτω, ὅτι ὁ Κύριος βλέπων τὴν πίστιν ἡμῶν (Ματθ. 9, 2) καὶ δυνάμει τῆς ἀψευδοῦς αὐτοῦ ὑποσχέσεως, πέμπει τὴν χάριν αὐτοῦ καὶ δι' αὐτῆς τελεῖται τὸ θαῦμα.

3ον) Μερικῶς τὰ ἅγια Μυστήρια συντελοῦνται οὐχὶ διὰ τὴν πίστιν τοῦ τελούντος, καὶ οὐχὶ διὰ τὴν πίστιν τοῦ λαμβάνοντος, ἀλλὰ οὐχὶ καὶ δυνάμει τῆς ἀπαγγελίας ἢ τῆς ἑξεικονίσεως τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ διὰ τὴν προσευχὴν καὶ τὴν πίστιν τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας, ἐκ προσώπου τῆς ὁποίας ταῦτα τελοῦνται, καὶ δυνάμει τῆς δοθείσης αὐτῇ ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἐπαγγελίας.

Τοιαύτη ἡ πίστις ἢ ὀρθόδοξος, ἢ πίστις ἢ πατρικὴ καὶ ἀποστολική.

Νῦν δὲ ἡ ἀγιωτάτη Σύνοδος προσκαλεῖ τοὺς προϊσταμένους καὶ τοὺς γέροντας τῶν εὐρισκομένων ἐν Ρωσίᾳ σεβασμ. Μονῶν, μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐπιστολῆς ταύτης, νὰ τελώσωσιν ἐν συλλειτούργῳ. συμπαρισταμένων πάντων τῶν ἀδελφῶν, παράκλησιν περὶ

ἐπιστροφῆς τῶν ἀποπλανηθέντων, τὴν ὀρισμένην τῇ Κυριακῇ τῆς Ὀρθοδοξίας. Ἀκολούθως, ἐὰν μεταξὺ τῆς ἀδελφότητος ὑπάρχωσιν ἐναντιοφρονούντες καὶ ὑπῆρξαν ἔριδες καὶ διαιρέσεις, οἱ ἐναντιοφρονούντες ὀφείλουσι νὰ ἐκφράσωσιν ὑποταγὴν εἰς τὴν φωνὴν τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὑπόσχασιν ὅτι εἰς τὸ ἕξῃς θὰ ἀπέχωσιν ἀπὸ αὐθαιρέτων θεωριῶν καὶ σὺδένα θὰ σκανδαλίζωσι δι' αὐτῶν. Οἱ πάντες δὲ ὀφείλουσιν ἐκ καρδίας νὰ συγχωρήσωσιν ἀλλήλους, εἴ τι ἕκαστος ἐν τῇ ἐξάψει τῆς συζητήσεως εἶπεν ἢ ἔπραξε προσβλητικὸν εἰς τὸν ἕτερον, καὶ νὰ ζῶσιν ἐν εἰρήνῃ κατεργαζόμενοι τὴν σωτηρίαν αὐτῶν. Τὸ βιβλίον δὲ «Ἐπὶ τῶν Ὁρέων τοῦ Κανκᾶσου» ὡς παρέχον βάσεις πρὸς ἐσφαλμένας θεωρίας, ἢ «Ἀπολογία» τοῦ πατρὸς Βουλατόβιτς, καὶ πάντα τὰ λοιπὰ βιβλία καὶ φυλλάδια τὰ γραφέντα πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ἐπινοηθείσης νέας διδασκαλίας, νὰ κηρυχθῶσιν ὡς καταδικασθέντα ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας, νὰ ἀφαιρηθῶσιν ἐκ τῆς κυκλοφορίας μεταξὺ τῶν ἀδελφοτήτων τῶν μονῶν καὶ ἡ ἀνάγνωσις αὐτῶν νὰ ἀπαγορευθῇ. Ἐὰν δὲ ὑπάρξωσι καὶ μετὰ τοῦτο ἰσχυρογνομοῦντες ὁπαδοὶ τῆς καταδικασθείσης διδασκαλίας, ἀφοῦ ἀμέσως ἀπειρηθῶσι τῆς ἱερουργίας ἐκεῖνοι ἕξ αὐτῶν, ὅσοι ἔχουσιν ἱερωσύνην, πάντες οἱ ἰσχυρογνομονοῦντες, μετὰ νουθεσίαν, νὰ παραπεμφθῶσιν εἰς τὸ καθωρισμένον ἐκκλησιαστικὸν δικαστήριον, ὅπερ ἐν περιπτώσει περαιτέρω ἐμμονῆς καὶ ἀμετανοησίας αὐτῶν νὰ στερήσῃ αὐτοὺς τοῦ ἱερατικοῦ καὶ τοῦ μοναχικοῦ ἀξιώματος, ἵνα μὴ τὰ κακὰ πρόβατα λυμαίνωνται ὅλον τὸ ποίμνιον. Ἰδιαίτερος δὲ ἡ ἀγιωτάτη Σύνοδος προσκαλεῖ θερμῶς εἰς ὑποταγὴν αὐτὸν τὸν μεγαλόσχημον μοναχὸν πατέρα Ἰλαρίαν, τὸν μεγαλόσχημον ἱερομόναχον Ἀντώνιον καὶ τοὺς λοιποὺς προεξάρχοντας ὑπερασπιστὰς τῆς νέας διδασκαλίας. Διότι ἐὰν μέχρι τοῦδε ὑπερασπιζόμενοι τὰς γνώμας αὐτῶν ἠδύναντο νὰ νομίζωσιν ὅτι ὑπερασπίζονται ἀλήθειαν ἐκκλησιαστικὴν καὶ ἠδύναντο νὰ ἐφαρμόζωσιν εἰς ἑαυτοὺς τοὺς λόγους τοῦ ἀποστόλου περὶ «καλύψεως πληθους ἁμαρτιῶν» (Ἰάκωβος 5, 20), ἥδη ὅτε ἀπεφάνθησαν ἢ τε ἐν Κωνσταντινῶν καὶ ἢ ἐν Ρωσίᾳ ἐκκλησιαστικὴ ἀρχὴ, ἢ περαιτέρω ἐπιμονὴ αὐτῶν ἐν τῇ ἰδίᾳ γνώμῃ θὰ εἶνε πλέον ἐναντιομαχία κατὰ τῆς ἀληθείας καὶ θὰ ἐπισύρῃ ἐπ' αὐτῶν τὸν ἀπειλητικὸν λόγον τοῦ Κυρίου «ὅς ἐν σκανδαλίῳ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων, τῶν πνευμάτων εἰς ἐμὲ, συμφέρει αὐτῷ ἵνα κρεμασθῇ μύλος ὀνικός ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ καταποντισθῇ ἐν τῷ πελάγει τῆς θαλάσσης» (Ματθ. 18, 6). Ἀλλὰ μέχρι τούτου μὴ γένοιτο μήτε ἐκείνοις, μήτε ἄλλῳ τινὶ, ἀλλ' εἴη μετὰ πάντων ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς καὶ ἡ κοινωνία τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ἀμήν.